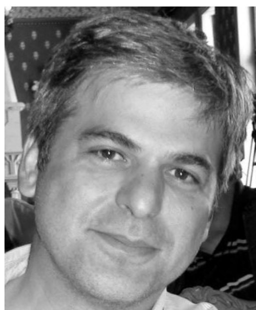
ESEU

„MODELUL SUEDEZ” DE ŢARĂ ŞI „MODELUL FINLANDEZ” DE EDUCAŢIE

Mircea PLATON

În 1990, Ion Iliescu a produs stupoare propunând pentru România o „democrație originală” după „model suedez”. Românii, au spus atunci într-un glas cei care voiau desprinderea definitivă a țării de comunism, nu vor democrație „originală”, ci clasică, nu de tip suedez – nu știa mai nimeni ce e asta –, ci de tip vest-european, francez, britanic, sau, chiar, american.

Au trecut ani și iată că, acum, cei care „vor o țară ca afară” – și îl detestă pe fragilul tătucă al „democrației originale” care a puit „ciuma roșie” – vor „model finlandez” de educație. Până și Tudor Chirilă, care și-a petrecut tinerețile cântând pe la toate festivalurile berii că „Americanii-s de vină/F...u-i în gură să-i f...t” a descoperit recent, odată cu farmecul haștagismului generic, și mirajul „modelului finlandez”, al cărui fervent avocat a devenit. Ca atare, el a efectuat chiar și o călătorie de studii în țara lui Väinämöinen: „Uite, eu am început să studiez modelul finlandez. Am făcut o vizită în Finlanda de 5 zile pe costuri proprii și cu ajutorul Ambasadei Finlandei. Vreau să înţeleg de ce un sistem bun merge şi ce ar trebui la noi ca să nu mai vorbesc în necunoştinţă de cauză”[1]. În anii ’60-’70, experții de la RAND rezolvau problemele câte unei țări africane sau sud-americane după ce o survolau două-trei zile: din elicopter aveau o clară vedere de ansamblu a chestiunilor care frământau furnicile de la sol. Lui Chirilă i-au trebuit 5 (cinci) zile în Finlanda pentru a rupe zăbalele limbii române (ah, ce greu e să spui „pe cheltuiala mea” în loc de barbarismul „pe costuri proprii”!) și a lansa o petiție de schimbare a sistemului de învățământ din România după model finlandez[2]. O călătorie de o asemenea durată efectuată pentru a elucida chestiuni de o asemenea amploare nu putea genera, chiar și în minți mai ascuțite, decât banalități generice și colocviale, de genul: „Vreau să înțeleg de ce un sistem bun merge şi ce ar trebui la noi ca să nu mai vorbesc în necunoştinţă de cauză. Finlandezii spun așa: noi nu ne putem bate foarte mult cu universitățile de renume și cu acest model al asiaticilor care vede doar competiție. Care inhibă pasiunea. Una dintre propozițiile importante din modelul finlandez este „replacing ambition with passion” – adică „înlocuieşte ambiţia cu pasiunea, frate”. Finlanda nu și-a propus să facă savanți. Orice țară va da savanți. Uită-te la România, cu un sistem educațional care e în groapă, tot avem olimpici. Eu te întreb: Ăla care trebuie să construiască ţara asta, ăla care nu are parte de şcolile vocaţionale ca să înveţe un meşteşug, o tâmplărie, ceva, profesionist. Oamenii ăia care construiesc o ţară, până la urmă ce faci cu ei? Cum îi pregăteşti?”[3].

Chirilă, obișnuit să legifereze în chiloți la „Vocea României”, ar vrea să devină megafonul „schimbării”, dar nu reușește să ajungă decât mascota salvaționismului incult și incoerent care definește hipsterimea din România. Esențial pentru salvaționismul acestei hipsterimi este „brandul”, cum le place lor să spună, adică marca. Brandul salvează.

Brandul salvează tocmai pentru că e golit de conținut și te încurajează să proiectezi asupra lui orice. Or, „sistemul finlandez” este, pentru hipsteri, un brand. Este, ca să mă exprim în termeni proprii mitologiei finlandeze, un *Sampo*, acel artefact magic despre care nimeni dintre cititorii moderni nu știe mare lucru (e talisman?, e stâlp al lumii?), dar pentru care se frăsuiește tot universul de zei, troli și goblini al *Kalevalei.* Experții au vreo 30 de teorii referitoare la *Sampo*. În termeni mai apropiați de zilele noastre, am putea spune că „sistemul finlandez” e ceea ce Alfred Hitchcock numea un „McGuffin”, un obiect sau un concept care propulsează acțiunea filmului, dar care rămâne nedefinit: o amenințare sau o promisiune generică. „Sistemul finlandez” este, din

acest punct de vedere, o ficțiune educațională pe care Finlanda o exportă cu succes și o expune pe bani, după cum arată jurnalista Sally Weale de la *The Guardian* într-un articol în care promovează virtuțile „sistemului finlandez": „Sistemul finlandez de educație este privit cu invidie de întreaga lume. Alături de benzile desenate cu Moomini ale lui Tove Janson, de telefoanele Nokia și de sticla de Iittala, a devenit unul dintre cele mai de succes exporturi ale țării [...] Fără inspecții „de sus", fără specializări după abilități, fără examene naționale până la vârsta de 19 ani, fără uniforme, fără clasamente ale școlilor în funcție de rezultatele obțiunute la examene și fără școli private. [...] În fiecare an, sute de delegații de profesori și experți din toată lumea vin puhoi la Helsinki pentru a vedea cu ochii lor această Nirvana. Atât de popular a devenit sistemul finlandez, încât vizitele internaționale sunt strict regulate și se plătesc – o prezentare costă €682 (£607) pe oră și o vizită la o școală costă €1,240"[4].

Vizitatorii plătitori de bilet găsesc ce vor să găsească în acest „sistem finlandez". Chirilă găsește o sursă de tinichigii și instalatori pasionați de ceea ce fac. La urma urmelor, chiar și un artist ca el are nevoie de cineva care să-i rezolve defecțiunile la diversele instalații care susțin bunăstarea urbană postmodernă. Și din România au cam fugit meseriașii pentru că la butoane sunt doar „meseriași".

Idealul lui Chirilă nu e diferit de cel al lui Traian Băsescu, care în 2009 cerea de la școală mai mulți tinichigii decât filosofi, asta chiar în timp ce guvernul Boc desființa școlile profesionale la propunerea ministrului Educației de atunci, Ecaterina Andronescu[5]. În fine, nu e prea departe nici de idealul lui Klaus Iohannis, care în 2019 a atacat ca „discriminatoriu" ordinul MEC din 5 septembrie 2019 de a nu permite accesul în liceele teoretice decât elevilor care iau cel puțin 5 la evaluarea națională[6], dar care, ca Primar al Sibiului, susținea în 2012 exact acest lucru, argumentând că elevii care nu sunt în stare („nu pot sau nu vor") să urmeze licee teoretice trebuie trimiși la școli profesionale pentru a nu arunca în vânt banii statului[7].

În fine, învățământul profesional e legitim și ar trebui cu siguranță revigorat în România. Dar acolo unde Chirilă găsește în „sistemul finlandez" o sursă inepuizabilă de meseriași care asamblează, cârpesc, sudează, sfredelesc, cos și vidanjează o țară, mulți experți văd exact opusul, considerând că sistemul finlandez este o apoteoză a învățământului liberal, bazat pe creativitate și imaginație, opus învățământului tehnic promovat de sistemele clasice, capitaliste, adică de democrațiile „burghezo-moșierești".

Iată ce spun, de exemplu, istoricii canadieni Josh Cole și Ian McKay (membru al Royal Society of Canada), specialiști în istoria educației și în legăturile dintre filosofiile și sistemele de educație și societate. Conform acestora, „educația liberală" presupune studiul istoriei, al literaturii, artei, filosofiei și altor umanioare în scopul de a cultiva „creativitatea intelectuală, autonomia și capacitatea de adaptare; gândirea critică; o combinație de deschidere intelectuală și cunoaștere specializată; înțelegerea și toleranța față de idei și experiențe diverse; participarea informată la viața comunității; și abilități de comunicare eficientă". Cole și McKay argumentează că acest tip de educație este la antipodul învățământului vocațional, tehnic: „Neoliberalii sunt sceptici în privința educației liberale, preferând în schimb educația ca pregătire vocațională – un mod de a antrena muncitori-cetățeni docili, conectați direct la economia (posesiv individualistă) globală. E o conspirație? Probabil că nu, dar e fără îndoială că neoliberalii nu pun preț pe artele liberale, ceea ce are același rezultat. În schimb, ei pun accentul pe o educație bazată pe „îndemânări practice", educație care acum include disciplinele de tip STIM (științe, tehnologie, inginerie și matematică), educația financiară, instruirea în meserii practice și deprinderea cititului, scrisului și matematicii prin învățare pe de rost [...] Cel mai bun mijloc de a-i ajuta pe copiii și tinerii săraci este de a le antrena „abilități" pe care le pot folosi ca să „obțină un loc de muncă"; la urma urmelor, copiii nu-și vor dansa drumul spre prosperitate"[8].

Cercetătorii canadieni dau ca exemplu al tipului de școală „creativă" opusă școlii „vocaționale" tocmai școala finlandeză care, spun ei, expune toți copiii, din clasa întâi și până în clasa a noua inclusiv, unui tip unic de învățământ, bazat pe artele liberale[9]. Rezultatul acestui sistem de învățământ, afirmă experții, nu sunt instalatorii, ci „cetățenii inteligenți și angajați", capabili de „creativitate și conștiință critică" și gata să îmbrățișeze „știința pură, pedagogiile progresiste, noile media, gândirea feministă, criticismul post-colonial și studiile culturale printre multe alte discipline"[10].

Că așa stau lucrurile ne-o garantează și un specialist brazilian, adică provenit dintr-o țară asupra căreia modelul finlandez exercită o atracție irezistibilă (și unde Nokia are manufactură!). Astfel, Remo Moreira Brito Bastos, de la Institutul Brazilian de Geografie și Statistică, scrie că succesul de necontestat al elevilor finlandezi la testele PISA începând de la prima „ediție" a acestor teste, în 2000, are de a face cu omogenizarea educației finlandeze. E vorba de un singur sistem, de stat, o singură programă, fără școli private, fără filiere vocaționale sau specializări uman/real până în clasa a zecea[11]. Indiferent de talentele lor și de dorințele părinților, toți elevii studiază, în clasele I-IX, aceleași materii.

Opiniile experților nu ne îngăduie deci să elucidăm dacă sistemul de educație finlandez încurajează de fapt „creativitatea" sau „etica muncii". Opiniile sunt împărțite și confuze, sistemul finlandez fiind de fapt un soi de ecran alb pe care se pot proiecta cele mai fanteziste speranțe și ideologii. Situația nu e lipsită de relevenață, de vreme ce ni se spune că profesorii din sistemul finaldez au datoria de a se ține la curent cu și de a încorpora în activitatea lor cele mai noi idei pedagogice, didactice și culturale. Dar acestea, confuze așa cum sunt, sunt cele mai noi idei pedagogice, didactice și culturale. Unele văd în „sistemul finlandez" o ilustrare a educației cerute de teoreticianul marxist Antonio Gramsci, un guru al celor care au pus în mișcare revoluția culturală/ marșul prin instituții care a slăbit ecosistemul cultural occidental, alții văd în „sistemul finlandez" o uriașă școală de ucenici. Judecând după faptul că Nokia își manufacturează gadgeturile în Brazilia, India, China, Hong Kong, Mexic și alte țări, din lumea periferică economic (chiar și România, de unde Nokia a plecat din pricină de taxe, nu din lipsă de forță de muncă), s-ar părea că sistemul de educație clasic e capabil să producă nu doar „savanți" (de felul celor care, crede Chirilă, cad din pomul cunoașterii atunci când se coc, în mod natural), ci și muncitori la Nokia.

Dacă în privința sensului sau rezultatelor sistemului finlandez părerile sunt divergente, există argumente mai consistente, împărtășite de toți experții, în privința contextului cultural care a dat naștere sistemului finlandez de educație. Aceste argumente sugerează că sistemul de educație finlandez a avut succes pentru că s-a bazat pe o cultură extrem de omogenă. Remo Moreira Brito Bastos citează literatura finlandeză de specialitate pentru a arăta în ce mod acest sistem de educație bazat pe lipsa testelor și a monitorizării profesorilor, care se presupune că se monitorizează respectuos și tandru între ei[12], este superior sistemului din tot restul lumii – din SUA până în Japonia trecând prin Europa non-scandinavă –, care e bazat pe competitivitate. Dar sistemul de economie simbolică din care face parte acest sistem de educație este tocmai una a încrederii, rezultat la rândul ei al unei societăți omogene etnic și cultural, cu o populație mică (5 milioane de oameni), izolată geografic și lingvistic (maghiara, finlandeza și estoniana sunt singurele limbi fino-ugrice din Europa). România, datorită situației ei geopolitice, are nevoie de un sistem de educație care să încurajeze formarea unei culturi generale solide. Nu putem să funcționăm în contextul dat doar pe bază de școli de ucenici sau pe bază de școli teoretice slabe. Ne trebuie școli care să deschidă orizonturi, să cultive competența și rigoarea și să dezvolte conștiința națională.

Succesul inițial la testele PISA al elevilor finlandezi, de la începutul anilor 2000, a început, după cum o arată clasamentele din a doua decadă a secolului al XXI-lea, disecate de pedagogi finlandezi de prestigiu, să se ducă de râpă odată cu abandonarea învățământului de tip clasic, bazat pe predare și învățare tradițională, cu înmulțirea imigranților în Finlanda și cu intrarea smartfoanelor pe piața minții copiilor[13]. Cu alte cuvinte, e un sistem care nu funcționează pentru oameni veniți din alte culturi, care nu îi poate integra productiv pe cei care pornesc de la alte premise cultural-existențiale, și care nu poate funcționa nici în contextul zdrențuirii minții copiilor de dependența de ecrane. E un sistem care a dat rezultate doar în context național-patriarhal, al unei societăți bazate pe solidaritate organică și pe centralizare, pe metode clasice de predare, pe autoritatea școlii, nu a elevului[14]. Or, la noi, sistemul finlandez este folosit tocmai în conjuncție cu cererea de a digitiza învățământul pre-universitar românesc și de a crește copii hidroponi și cu mentalitate de clienți ai școlii-autoservire sau bufet de autogară căpșunară.

Mai mult decât atât, analiza testelor PISA dezvăluie și că, expuși acestui sistem democratic/ activ de învățământ, băieții din Finlanda rămân mult în urma fetelor, nu doar la citit și umanioare, ci și la matematică și științe, domenii în care băieții încă domină în celelalte țări, bazate pe sisteme mai mult

sau mai puțin clasice de învățământ. Așadar, altoit pe trunchi postmodern (așa cum fac antreprenorii educaționali/ IT/ dezvoltare personală din România, care se folosesc de acest sistem ca de un berbece împotriva sistemului nostru haretian), „sistemul finlandez” devine toxic și merge în direcția societății inverse pe care o promovează agresiv diverse agende ideologice globale.

Faptul că, indiferent de talent și aspirațiile părinților, toți elevii finlandezi studiază în clasele I-IX aceleași materii nu face decât să le dea elevilor acea cultură generală, adică acea cultură comună, care alimentează sentimentul solidarității naționale, care ajută elevii să aibă, ca maturi, aceleași repere, solide (la modul ideal). Acest sentiment al apartenenței la o cultură națională e un lucru pe care proiectul de reformă „Educația ne unește” avansat de Ecaterina Andronescu/ Radu Szekely/ ISE, inspirat cică din modelul finlandez, îl va inhiba, îl va neutraliza, de vreme ce prevede segregarea copiilor pe diferite filiere vocaționale încă din clasa a șaptea. Acest tip de învățământ, aruncând pe geam cultura generală care se sedimentează în clasele gimnaziale (V-VIII), contribuie la zădărnicirea formării unei conștiințe naționale. Așadar, la slăbirea statului național.

Un alt aspect sesizat de toți experții este că sistemul de învățământ finalndez este o extensie a statului bunăstării finlandez (sau, cum voia Iliescu, suedez), că depinde de finanțarea oferită de acest tip de stat. Cu alte cuvinte, nu poți, așa cum fac neoliberalii și antreprenorii educaționali din România, să ceri în același timp și stat minimal, și sistem de educație finlandez. Nu poți să ceri, conform filosofiei care stă la baza sistemului finalndez, nici măcar să ai un sistem paralel de școli private. Cu alte cuvinte, existența unei școli private (cu taxe de 12000 de lei elev/an plus „alte costuri – after school, activități extra-curriculare, manuale, auxiliare, consumabile, caiete speciale, excursii etc., [care] vor fi achitate separat”[15]) finlandeze la Sibiu, de exemplu, este un lucru inadmisibil în sistemul politic și cultural care susține sistemul de educație finlandez.

Radu Szekely, inițiatorul acestei școli, are un CV de activist multicultural European și de instructor pentru cursuri serale, de adulți și de gardieni de închisoare din Finlanda (2000-2019). A mai avut și o cafenea în Turku[16]. El a fost cel care a „inspirat” (sau a expirat?), programul de coloratură finlandeză „Educația ne unește” al Ecaterinei Andronescu, program care a reușit performanța de a-l uni pe haștagistul Chirilă cu pesedista Andronescu. Din boardul școlii Finlandeze din Sibiu face parte și ambasadorul Finlandei (2015-2019; în vara acestui an a plecat în Mexic), doamna Päivi Pohjanheimo, care ne spune că succesul sistemului finalndez se bazează pe digitizare[17]. Din moment ce experți educaționali de prestigiu din Finlanda, precum Pasi Sahlberg, citat mai sus, ne spun că digitizarea vieții/ școlii copiilor finlandezi a dus la scăderea performanțelor lor școlare, nu-mi rămâne decât să bănuiesc că, prin astfel de afirmații, dna ambasador Pohjanheimo vrea să deschidă piața învățământului preuniversitar din România companiei finlandeze Nokia, care ar putea să înregistreze profituri frumoase digitizând sistemul nostru de învățământ, de stat. Statul finlandez, după cum se știe, a cumpărat în 2018 acțiuni de 1 miliard de dolari la Nokia pentru a întări caracterul ei național și a da statului finlandez un loc în consiliul de administrație al companiei[18].

Dintr-un interviu cu dl Szekely mai aflăm un amănunt care ne îngheață definitiv entuziasmul în privința importului acestui model fino-ugric, și anume că: „În Finlanda, toți copiii sunt considerați cu nevoi speciale”[19].

Încercând să clarifice acest punct, dl Szekely începe să sune ca dl Chirilă: „În Finlanda, toți copiii sunt considerați cu nevoi speciale, iar fiecare copil are nevoile lui care sunt speciale comparativ cu ale celorlalți copii. Și atunci conceptul ăsta de copii cu nevoi speciale nu se aplică în același fel ca în România. Este un grup foarte, foarte mic de copii care sunt clasificați în imposibilitatea de a învăța în clasă, și atunci pentru ei există grupe speciale.” Deci toți copiii sunt cu nevoie speciale, iar pentru acei copii aflați „în imposibilitatea de a învăța” se alcătuiesc „grupe speciale”. Aha! Roadele educației finalndeze își spun cuvântul, de vreme ce logica și exprimarea în limba română ale dlui Szekely pot fi încadrate într-o grupă specială.

Chiar apariția dlui Szekely în preajma Ecaterinei Andronescu în decemnbrie 2018 pare a avea de a face nu cu un proces democratic de selecție a unor specialiști devotați țării, ci cu o pagină dintr-un roman de 15 lei: „Ne-am întâlnit din întâmplare cu doamna Andronescu la un eveniment de Ziua Națională a României și m-a prezentat cineva și atunci ea mi-a spus „Am auzit de ce ceea ce faceți la

Sibiu, nu vreți să veniți să povestim?”. Și am venit a doua zi, era duminică, am povestit vreo două ore și se pare că i-a plăcut ce a auzit și m-a întrebat dacă nu vreau să vin să fiu consilier pe probleme de strategie, să încercăm să schimbăm ceva”[20]. Deci așa se face reforma învățământului din România? Ca într-un film de spionaj ieftin în care cineva își plasează operatorul pe lângă un ministru la o recepție? Și gata, am terminat cu educația clasică a lui Spiru Haret pentru a adopta „sistemul finlandez”? Orice fulg de păpădie suflat în peisaj are, la noi, efectul unei bombe atomice? Să mai menționez și că, adus în urma unei acroșări la o recepție și a unei discuții de duminică la o cafea în MEC, dl Szekely a supraviețuit plecării dnei Andronescu. În calitate de consilier MEC, dl Szekely face anchete pe facebook întrebând: „Dintre toate instituțiile care funcționează în subordinea Ministerului Educației pe care ați desființa-o?” și manifestându-și aprobarea față de cei care cer desființarea Inspectoratelor Școlare Județene. Deși e funcționar al statului român, dl Szekely face parte și din conducerea unui ONG (Edu Networks) care, finanțat deocamdată cu 1,2 milioane de euro de Lidl și de Bitnet, își propune să „transforme” 500 de școli în 5 ani. Anul acesta au intrat deja 114 școli, cu 64000 de copii, în acest program de „schimbare a paradigmelor de gândire” din școlile românești[21]. Se vede că școala românească e sat fără câini, de vreme ce un funcționar al statului poate fi în același timp și oengist care acționează prin școli în numele unor agende private și obscure, ca parte a unei „comunități de specialiști în educație și business”.

În concluzie, este criminal ca, atrași de prestidigitațiile publicitare ale unor antreprenori educaționali care ne vând cai verzi pe pereți, să aruncăm peste bord un sistem de învățământ, clasic, haretian, european în sensul vechi și bun al cuvântului, care a fost atacat și otrăvit sistematic după 1989 de reforme neîncetate, dar care are un palmares mai mult decât onorabil și care încă funcționează mult mai bine decât multe alte sectoare ale țării (politica, economia, justiția, poliția). Studenții finlandezi sunt invizibili în marile universități ale lumii[22]. În cursul celor 15 ani în care am avut de a face cu universitățile nord-americane, am dat peste un singur student graduat finlandez: era vorba de o persoană din lumea bună finlandeză, școlită la școli private catolice din afara țării și educată la una din cele 3 mari universități ale lumii. Nu s-a întors în Finlanda.

Modelul finlandez ar putea fi aplicat la noi doar în jumătatea de învățământ profesional/ dual/ vocațional/ activ. Dar învățământul teoretic (îmi place să îi zic învățământul contemplativ, ca să îl opun celui activ, deși știu că marele public va reacționa prost la această denumire) trebuie să rămână așezat pe făgașul haretian. Aceasta e tradiția noastră. Modelul finlandez ne învață că un sistem de învățământ trebuie să existe ca o extensie a comunității, și acesta este sistemul nostru: clasic, greco-latin, bazat pe asimilare de cunoștințe, pe predare, pe spirit viu combinat cu sârguința și rigoarea atât de necesare poporului român. Nu avem nevoie de alte lăbărțări. Gheorghe Asachi a fondat învățământul tehnic/profesional pe temelii germane, iar Mihail Sturza, Goleștii, Gheorghe Lazăr, Al.I. Cuza, Spiru Haret și C. Angelescu au dezvoltat învățământul teoretic românesc pe temelii clasice. Și așa trebuie să rămână. Pentru că România trebuie să producă și vârfuri. Nu instalatorii construiesc o țară. Ei ajută la construirea unei țări. Dar constructorii unei țări sunt cei care o structurează, cei care îi dau formă și coordonează ridicarea ei. Avem nevoie de vârfuri. Avem nevoie de elite. Și avem nevoie ca elitele să rămână în țară. Avem nevoie să lucreze în țară. Când se va pricepe acest lucru, atunci vor trăi și instalatorii mai bine în România. Speculațiile politice, financiare și culturale ale unei pseudo-elite corupte, de trecere, de comis-voiajori ai globalizării, de vânzători de McGuffini, au făcut imposibilă stabilitatea în România, au otrăvit rădăcinile, au scorojit zidurile, au dus la dărâmarea sau vinderea pilonilor de rezistență ai României. Improvizațiile, transformarea României, cu oamenii, locurile, resursele, tradițiile, pădurile, munții, apele și cerurile ei în marfă, transformarea în marfă a copiilor, prin comodificarea sistemului de învățământ, prin scoaterea lui la mezat pentru negustorii de manuale, de softuri, de harduri, de strategii de dezvoltare personală (care nu au nimic de a face cu învățământul), de modele fel de fel, toate acestea împiedică structurarea conform unor principii clare, solide, perene, a României. Ținută la pământ, țara e pradă insectelor. Putrezește. Negustorii de aer, de mucegai, de bile colorate trebuie scoși în afara cetății. Integritatea sistemului de învățământ românesc trebuie considerată o chestiune care ține de siguranța

națională și tratată cu maximă seriozitate în spiritul învățământului clasic, haretian.

Note:

1. https://stirileprotv.ro/stiri/interviurile-lui-vitalie/tudor-chirila.html.

2. https://campaniamea.declic.ro/petitions/va-uniti-pentru-educatie.

3. https://stirileprotv.ro/stiri/interviurile-lui-vitalie/tudor-chirila.html.

4. https://www.theguardian.com/education/2019/sep/27/top-class-finland-schools-envy-world-ofsted-education.

5. https://www.edupedu.ro/cum-a-dezinformat-ecaterina-andronescu-in-2009-guvernul-si-in-2019-parlamentul-nu-am-desfiintat-niciodata-scoala-profesionala-scolile-de-arte-si-meserii-au-fost-desfiintate-de-ecaterina-an/.

6. „Ordinul emis ieri, care prevede repartizarea automată a elevilor cu note sub 5 la Evaluarea Naţională în învăţământul profesional, este un demers mai degrabă segregaţionist, care nu ţine cont de individualitatea fiecărui elev. Măsura, luată din nou pe genunchi, ignoră faptul că evaluarea naţională nu este un test de aptitudini şi nu reflectă nici competenţele specifice fiecărui copil, nici preferinţele individuale pentru o carieră ulterioară" (*Comunicatul integral al Administraţiei Prezidenţiale* https://adevarul.ro/educatie/scoala/iohannis-critica-dur-decizia-guvernului-dancila-obliga-elevii-medii-admitere-5-mearga-Scoala-profesionala-1_5d7253c9892c0bb0c6583fb5/index.html).

7. „Rezultatele de la Bacalaureat, examen pe care mulţi dintre elevi l-au picat nu este nicio noutate şi este rezultatul mai multor probleme din sistemul educaţional românesc, este de părere primarul Sibiului, Klaus Iohannis, care a comentat sistemul de învăţământ în conferinţa de presă. „Este destul de greu să realizezi un învăţământ general obligatoriu de 12 ani cu diplomă de Bacalaureat. Au fost aproape total neglijate filierele practice, au fost desfiinţate şcolile de ucenici, au fost desfiinţate aproape complet, ca şi concept, şcolile profesionale, şi nu s-a realizat ceea ce noi (n.r. Forumul Democrat al Germanilor din România) am solicitat de multă vreme – practica în producţie, aşa numitul sistem de pregătire dual. Este imposibil ca într-o ţară toată lumea să facă 12 clase şi să ia şi Bacalaureatul. Nu aşa este construit omul şi nu aşa trebuie construit un sistem de învăţământ", a spus Iohannis. Primarul este de părere că apar două probleme foarte grave. În primul rând, tinerii care termină şcoala şi nu iau Bac-ul pierd foarte multe şanse. „Practic au pierdut atâţia ani în şcoală, nu au învăţat suficient pentru a trece Bac-ul şi nu au şanse bune într-o meserie. Sunt sute de mii de tineri cărora li se ia şansa la o viaţă profesională decentă. Cam jumătate din fiecare generaţie", a spus Klaus Iohannis. În al doilea rând, pentru şcolarizarea acestor tineri se alocă resurse imense, şcoli, dascăli, logistică şi aşa mai departe, resurse care sunt aruncate pe geam, fiindcă dacă nu-şi ating scopul, adică tinerii nu sunt suficient de bine pregătiţi, nu iau Bacalaureatul, înseamnă că aceste resurse au fost pur şi simplu irosite, a explicat primarul Sibiului. El este de părere că întregul sistem trebuie regândit, nu trebuie luate doar anumite măsuri, ci este nevoie de un sistem adaptat zilelor noastre şi pieţei de muncă. „Trebuie reînfiinţate obligatoriu şcolile de ucenici, sau profesionale, sau amândouă. Trebuie creată o filieră alternativă axată pe practică pentru a avea într-un final meseriaşi şi nu copii cu diplomă, care nu este bună nici măcar de pus pe perete, în aşa fel încât cei care pot să urmeze şi sunt capabili să urmeze o filieră teoretică să poată să o facă, să-şi ia Bac-ul, să meargă la Universitate, iar cei care nu pot, sau nu vor, să aibă şansa reală să înveţe o meserie şi din ea să trăiască", a mai spus Iohannis. […]. „La ce ne ajută sute de mii de tineri care nu au niciun fel de pregătire şi care ajung, după 12 ani de şcoală, să fie muncitori necalificaţi sau zilieri?", a conchis Iohannis" (http://www.tribuna.ro/stiri/eveniment/iohannis-este-imposibil-ca-intr-o-tara-toata-lumea-sa-faca-12-clase-si-sa-ia-si-bacalaureatul-79074.html?fb_comment_id=10151936004020052_33941300).

8. Josh Cole, Ian McKay, "Organized Lightning: The Liberal Arts against Neoliberalism", *Our Schools/Our Selves* 24 (2) 2015, 123-37, 125-26.

9. „Our final example is a national alternative to neoliberal education: that of postwar Finland. Like most countries after 1945, Finland took a hard look at its school system, and found it wanting. The politicians involved — right, left, and centre — agreed on little, but they did agree that any national education system worth its salt had to be intellectual and cultural as well as vocational — the first never subordinate to the second. A number of educational commissions and reports followed, and by the later-1960s, a new system took shape: one in which compulsory education was extended, private schools were discouraged, and a general "progressive, future-oriented" educational direction was established, in which both individual growth and social justice were emphasized. Crucially, the liberal arts were foregrounded, just as other Western countries began to lose faith in their democratic potential" (Cole, McKay, "Organized Lightning", 133).

10. „As societies change, so do the liberal arts. yet they retain a certain form: one studies history, literature, art, philosophy, and other humanities in order to become an intelligent, engaged citizen. More precisely, the liberal arts are "activities that are designed to cultivate intellectual creativity, autonomy, and resilience; critical thinking; a combination of intellectual breadth and specialized knowledge; the comprehension and tolerance of diverse ideas and experiences; informed participation in community life; and effective communication skills." If we bear this definition in mind, the liberal arts become quite open: accommodating pure science, progressive pedagogies, new media, feminist

thought, post-colonial criticism, and cultural studies among many other disciplines — as long as they cultivate creativity and critical consciousness, they can be considered among the liberal arts" (Cole, McKay, "Organized Lightning", 125).

11. „Finland decided to abolish *tracking* in its regular general education in the mid-1980s. As a result, disparities in results between high and low school performance began to decline. From then on, irrelevantly of their abilities or interests, all students would study the same subjects of the common curriculum in the same classes, unlike before there were three levels of curricula to be assigned to students according to their previous performance in those disciplines, but often also based on the influence of their parents [...] Probably the most discrepant feature of the Finnish educational system visà-vis its neoliberal hegemonic congener in the remainder of the world is the basic principle of general and compulsory education for all children, irrespective of any of their intrinsic or extrinsic conditions. [...] Known as *Peruskoulu* and implemented since the early 1970s, this principle has thenceforth-structured basic education in that country, in which all students learn together in comprehensive schools. Sahlberg (2011, p. 51) outlines the overall lines of the idea: The central idea of *Peruskoulu* [...] was to merge existing grammar schools, civic schools, and primary schools into a comprehensive 9-year municipal school. This meant that the placement of students after 4 years of primary education into grammar and civic streams would come to an end. All students, regardless of their domicile, socioeconomic background, or interests would enroll in the same 9-year basic schools governed by local education authorities. This implementation was revolutionary" (Remo Moreira Brito Bastos, "The surprising success of the Finnish educational system in a global scenario of commodified education", *Revista Brasileira de Educação* 22 (70) 2017, 802-825, 807, 810-11).

12. „Teachers' assessment in Finland is conducted by their own peers in an unstructured way. That is, there is no formal process, because, as the teaching work is carried out on a cooperative basis, in teams that are organically intertwined, everyone is responsible for the performance of each one, since the autonomy they enjoy corresponds to the commitment not only with their teaching duties but also with the functioning of their schools as a whole. Faced with the identification of any deficiency in the performance of some educator, this one is aided by the whole team, in a respectful and supportive way, in order to overcome his/her difficulty, almost always through training in order to supply the deficiency. Basically, the fundamental value that permeates the entire Finnish educational system is trust among its members, based on the rigid standard of professional selection and on the high quality of the pedagogical and ethical training of its staff" (Bastos, "The surprising success", 809).

13. „For much of the 21st century, Finland has been one of the very top performers in the Program for International Student Assessment (PISA), an ongoing study administered every three years that tests the reading, math and science literacy of 15-year-olds in developed nations. […] But in the 2015 PISA iteration, the results of which were released Monday, Finland continued its slide that was first evident in the 2012 results when the country's math score dropped out of the top 10 for the first time. The drop-off in math scores from 2009 to 2012 was 2.8 percent. Science scores dropped three percent, reading 1.7 percent.

In the 2015 results, Finland's scores dropped in all three categories: 11 points in science, 5 points in reading and 10 points in math. Among the other top-performing countries, just Vietnam showed a similar drop-off. All the other top-tier countries' scores stayed the same or increased slightly. Finland is now ranked 12th in math, fifth in science and fourth in reading. […]The Washington Post put some of those questions to Pasi Sahlberg, a Finnish educator and leading figure in education policy and the author of the best-selling book, *Finnish Lessons 2.0 What can the world learn from educational change in Finland*. **Q. What do you think best explains Finland's drop in the PISA results? Is it that more countries have simply caught up to what Finland was doing, or is there a fundamental change that has taken place in Finland as to how and what children there are learning?**

A. It has been difficult to explain why some countries, including Finland, have been performing well in international school system comparisons. It is equally difficult to explain precisely why countries are slipping down in these same charts. When we look at OECD's PISA results we must always take a broader look than simply the average test scores.

One important dimension is the equity of education, i.e. how fair is the school system for children coming from different backgrounds? Even in this broader perspective there has been a notable decline in Finland's performance, both in terms of students' learning outcomes and equity of the education system (as we know now these two dimensions often go hand in hand). I have suggested three main reasons for this decline that started already some 8 or so years ago. **First, there has been a visible and alarming downward trend in Finnish schoolboys' educational performance during the past decade. This inconvenient phenomenon is stronger in Finland than in any other OECD country. As a result, Finland is the only country where girls significantly outperform boys not only in reading but also in mathematics and science.** One factor that explains this gender gap in school attainment in Finland is related to the diminished role of reading for pleasure among boys. Finland used to have the best primary school readers in the world until the early 2000s, but not anymore. PISA test items rely heavily on test-taker's reading comprehension. **Appearance of handheld technologies such as smart-**

phones among school-aged children in this decade has probably accelerated this trend.

Second, rapidly increased "screen time" with media is often eating the time spent with books and reading in general. According to some national statistics, most teenagers in Finland spend more than four hours a day on the Internet (not including time with TV) and the number of heavy Internet and other media users (more than eight hours a day) is increasing just as it is doing in the U.S., Canada and beyond. According to emerging research on how the Internet affects the brain — and thereby learning — suggests three principal consequences: shallower information processing, increased distractibility, and altered self-control mechanisms. If this is true, then there is reason to believe that increasing use of digital technologies for communication, interaction and entertainment will make concentration on complex conceptual issues, like those in mathematics and science, more difficult. Interestingly, most countries are witnessing this same phenomenon of digital distraction among their youth.

Third, Finland has been living with a very serious economic downturn since 2008 that has affected education more than other public sectors. Sustained austerity has forced most of Finland's 300+ municipalities to cut spending, merge schools, increase class sizes, and limit access to professional development and school improvement. The most harmful consequence of these fiscal constraints is declining number of support staff, classroom assistants, and special education personnel. Finland's strength earlier was its relatively small number of low-performing students. Now, the number of those pupils with inadequate performance in reading, mathematics and science is approaching international averages. […] **There is an increasing number of immigrant students in Finnish schools. None of them speak Finnish when they arrive, and learning the Finnish language requires more effort than many other languages**. PISA 2015 revealed a relatively wide gap between these non-Finland born and other students in all three measured domains. Although the number of immigrant-background students in the PISA sample is not big (around 4 percent) this achievement gap is a growing issue in Finland" (https://www.washingtonpost.com/local/education/finlands-schools-were-once-the-envy-of-the-world-now-theyre-slipping/2016/12/08/dcfd0f56-bd60-11e6-91ee-1adddfe36cbe_story.html).

14. „Finnish education scores were at the top of the international PISA league tables in the early and mid-2000s. Yet they have now begun to slip. Heller Sahlgren reveals that Finnish education has faltered just as new reforms have begun to take effect – the same reforms that have previously been attributed with propelling the country to the top of PISA. Heller Sahlgren explains: "Standard explanations for Finland's education success include the lack of market- and accountability-based school reform, high teacher trust and status, and a reputable teacher training system. Even pupils' and teachers' comparatively low workload have been seen as reasons for its achievements. **But as the country's performance has begun to slip, these explanations are becoming obsolete.** Indeed, the most popular policy-related reasons for Finland's rise to prominence clearly do not stand up to scrutiny. Research does not support them, and, above all, the improvements began before many of the highlighted policies were even introduced. If anything, they coincide with Finland's recent slippage. **Instead, new evidence indicates that Finland's success to a large extent was due to historical, economic, and cultural factors that have little to do with the country's education system. It is also clear that the country's hierarchical educational culture, including traditional teaching methods, partly explain its achievements.** This is now changing, which explains the current decline." The report emphasises that overall the strongest policy lesson to take from Finland's performance is the **danger of throwing out authority in schools, and especially getting rid of knowledge-based, teacher dominated instruction**. The story from Finland backs up the increasing amount of evidence suggesting that pupil-led methods are harmful for cognitive achievement. As the report details, Finnish teachers were for many decades traditional in their approach, reinforcing a hierarchical schooling culture" https://www.cps.org.uk/research/real-finnish-lessons-the-true-story-of-an-education-superpower/#.

15. https://scoalafinlandezasibiu.ro/info-parinti/#faq.

16. https://fi.linkedin.com/in/raduszekelyfin.

17. „The success of the Finnish education system is based on a couple of key elements. The starting point is skilled and motivated teachers. The teachers are required a master-level degree with training and pedagogics included. They are supported throughout their career to update their skills, as with the demands of digitalization" (https://intervio.ro/2016/11/23/paivi-pohjanheimo-ambassador-of-finland-in-romania-the-freedom-of-information-and-press-are-linked-with-good-governance-and-transparent-just-and-functional-society/).

18. https://venturebeat.com/2018/03/13/finland-acquires-stake-in-nokia/.

19. https://www.hotnews.ro/print?articleId=23114756.

20. https://www.hotnews.ro/stiri-educatie-23114756-cum-faci-romania-scoala-finlanda-interviu-radu-szekely-consilierul-pentru-strategie-educatie-problema-noi-nu-exista-continuitate-face-ceva-vine-urmatorul-ministru-schimba.htm.

21. https://edunetworks.ro/.

22. Constatați non-existența lor aici: https://www.studying-in-uk.org/international-student-statistics-in-uk/ și aici https://www.statista.com/statistics/295594/graduate-international-students-by-country-of-origin/.